

Stalin, Mozart och vi

THOMAS NOTINI / ESSÄER / 18 DECEMBER 2016

Josef Stalin älskade Mozarts musik och berördes av den på djupet. Han lyssnade ivrigt till den, på radio och grammofon, på operan och i konsertsalen.

Den Store Ledaren, som mördade miljontals människor redan i fredstid, hängav sig alltså på lediga stunder åt att njuta av några av den klassiska tonkonstens högsta yttringar.

Vid ett tillfälle hörde han Mozarts pianokonsert i d-moll, med en av sina favoritpianister vid pianot. Konserten ägde rum i en av Kremles hörsalar.

Stalin blev så förtjust, att han efteråt gav order om att hela konserten skulle spelas in. Inte så småningom eller när omständigheterna medgav, utan direkt, på stället.

Sagt och gjort. Alla de medverkande visste, att om de vägrade, skulle de strax vara huvudet kortare. De blev alltså tvungna att stanna kvar i hörsalen hela natten och spela in konserten med hjälp av en i all hast uppstegrad inspelningsutrustning – allt för att den Store Ledaren skulle kunna njuta av samma musik på nytt, via nypressade 78-varvsskivor, till sin frukost följande morgon.

Stalin blev så förtjust, att han efteråt gav order om att hela konserten skulle spelas in. Inte så småningom eller när omständigheterna medgav, utan direkt, på stället.

Vi hör ibland påståendet, att musiken – och konsten i allmänhet – förmår förädla och rena vårt väsen. Påståendet är sant – men det är på samma gång falskt.

Konsten är verkligen bärare av en oerhörd kraft att höja och rena vår tanke, vår känsla, vår empati, vår humanitet, våra moraliska värden – kort sagt allt det som gör oss till människor i en sannare mening. Men steget mellan konsten och vårt andliga och moraliska inre sker inte automatiskt. Det måste tas av oss själva, medvetet och viljemässigt. Detta har konsten gemensamt med tron: Konsten kan öppna vårt hjärtas dörr – men dörren har bara ett handtag, och det sitter på insidan.

Episoden med Stalin berättades av Daniel Barenboim, den store dirigenten och musikambassadören, i en längre intervju i schweizisk television. Han berättade den som en del av sitt svar på frågan, huruvida konsten kan bidra till att främja freden i världen. Bakgrunden till frågan var ett välkänt faktum: Maestro Barenboims enastående och modiga initiativ för ett flertal år sedan: att grunda "The East West Divan Orchestra", bestående av unga israeliska och palestinska musiker, med ingen annan agenda än att tillsammans spela och framföra klassisk musik.

Barenboim fick frågan, om orkestern kan ses som ett politiskt ställningstagande. Barenboim svarade:

- "The East West Divan Orchestra" har bara ett enda politiskt ställningstagande: att det inte finns någon militär lösning på den israelisk-palestinska konflikten.

Naturligtvis har Maestro Barenboim fullkomligt rätt i detta. Och ställningstagandet skulle kunna utvidgas ytterligare:

Det finns ingen militär lösning på någon som helst konflikt i himlen eller på jorden. Och inget hat, inget förakt, ingen diskriminering, inget våld, ingen despotism, inget maktmissbruk kan någonsin leda till någonting gott, någonstans på jordklotet. Det är vad konsten – i toner, ord, färg och former, dans och drama – kan predika för oss, oavlåtligt.

Konsten har också förmågan att öppna vår blick, våra inre ögon, om vi låter den göra så.

Ty den vise Erasmus av Rotterdam har sagt något som inte kan upprepas ofta nog i vår mörka tid:

- I en blind värld är den enögde kung.

Thomas Notini

Klicka här för att söka efter böcker hos Bokus apropå den här artikeln.

Varje köp via denna länk stödjer TK.